

İSLAMİYYƏ MEHMANXANASI (LOKANTASI)

Bir çox sənələrdən bəri davam edən və Mart hadisəyi-əliməsində yanan “İslamiyyə” mehmanxanası yenidən təmir edilib bu gündən etibarən mehmanxanada gözəl lokanta açılmışdır. Mahir aşbazların təhti-idarəsində hər növ Avropa və Asiya xörəkləri hazır edilir. Nahar və şam vaxtı Avropa və Asiya musiqi dəstəsi çalacaqdır. On beş ədəd nömrə hazırdır. (Adres: Bazarnı və Qubernski küçələrin küncündə, telefon nömrə 12-51. Kamali-ehtramla: İsmayıl Mahmudzadə)

2670

Elan

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi həmin fevral ayının 7-də cümə günü gündüz saat 12-də Bakı Şəhər İdarəsi (Dumasının) zalında Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin ümumi iclası təyin olunmuşdur. Müsəlmanlardan rica olunur ki, vaxtı-müəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] iclasa təşrif gətirib üzv yazılısınlar və intixabda [seçkidə] iştirak etsinlər.

İclas ikinci dəfə olduğuna görə, hər [nə] qədər üzv gəlsə qanuni hesab olunacaqdır.

Sədr: Mirzə Əsədullayev

T-28

**Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri: Müharibənin bahası

səh. 89. “...yəni qoşun tərxisi və sair məsarifini...”: “tərxisi” yerinə qəzetdə “tərfii” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 89. “...Moböj ilə Lonqvi...”: Mobej [Maubeuge] və Lonqvi [Longwy] Fransanın kommunalarıdır. Bu adlar qəzetdə təhrif edilmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 90. “Rusiyanın dirilməsi (?) ətrafında”: sual işarəsi qəzetdə getmişdir.

Ərzaq işləri

səh. 92. “lankort”: pambıq parça növü.

Ermənistanda

səh. 94. “Kürdlər Sürməli və Şərum məhallarını təhdid etməkdədirlər.”: “Sürməli” yerinə qəzetdə səhvən “Sürüsü” getmişdir.

Cümə, 7 fevral 1919-cu il, nömrə 108

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 6 cəmədiyəvvəl sənə 1337. 7 şubat sənə 1919.

Türk və islamığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ- MƏBUSANINDA (Keçən nömrənin məbədi)

Hökumət tərəfindən Daxiliyyə naziri Xəlil bəy Xasməhəmmədov cənabları dəxi izahat verir.

Xəlil bəy - Möhtərəm məbuslar! Sorğuya cavab vermədən əvvəl bir neçə kəlmə söz söyləmək istərəm. Əvvəla bunu nəzərə almalısınız ki, sorğu Parlaman əlində böyük bir ixtiyardır. Sorğu ixtiyarı Parlaman üçün bir kontrol, təftişdir. Sorğu elə bir şeydir ki, onun vasitəsilə hökumətin cəmi işlərini bilə bilərsiniz. Böylə də olmalıdır, xüsusən o yerlərdə ki, parlamentarizm üsulu ilə idarə olunurlar. Hər nazir özünü borclu bilir, varid olan [verilən] sorğuya cavab versin. Mən Daxiliyyə naziri və bütün hökumət o fikirdəyəm ki, hökumət düz, doğru və qanuni olsun gərək və hər sorğu barəsində doğru cavab versin və sizin fikrinizi bilsin. Bunların həpsi məmləkətin səlaməti və xeyri üçündür.

Siz görürsünüz ki, sorğu nə qədər böyük işdir, həm Parlaman, həm Hökumət buna əhəmiyyət verir. Siz bilirsiniz ki, sorğunun qaydası nədir, nə cür verilir bi-

lən. Əvvəla, sorğu o vaxt verilir ki, qanunsuzluq ola, xəyanət ola. Saniyənin [ikincisi] daxili və siyasi işlərdə, nazirlərin fəaliyyətindən məmləkətə zərər yetişə. Üçüncü, sorğu o vaxtı olar ki, məmurlar xəyanət işləyələr, Nəzarət [Nazirlik] onun müqabilinə çarə görməyə, işlər basdırılıb gedə. Bu nöqtəyi-nəzərdən baxılsa, sorğunun da böyük xeyri olar. Bu ümumi bir qaydadır. Ancaq bizim Parlamanımızın nizamnaməsi olmadığından, hər sorğu qanuni hesab edilərək cavab veririz. Halbuki, adətən öylə sorğular olur ki, sorğu dairəsindən çıxır. Böylələrinə hökumət ələlədə cavab vermir. Siz soru[şu]rsunuz ki, Azərbaycan daxilində buğda yığılıb dağıldığı və hökumət məmurlarının da iştirak etdikləri məlumdurmu? Azərbaycan Hökuməti heç öylə bir qanun verməmişdir ki, əhalidən bir “dən” də yığılsın. Siz bilirsiniz ki, buğda yığılıb Türk Komandanlığı dövründə əsgər ehtiyacı üçün və bu işdə hökumətin əli olmamışdır. Ola bilər ki, bu işdə Daxiliyyə Nəzarəti məmurları Komandanlığa kömək etmiş olalar, amma təkrar edirəm, Azərbaycan Hökuməti əhalidən üşr yığmamışdır. Bu işlər türklər gədənədək davam etmiş və bu xüsus tamamilə onların öz əllərində olmuşdur.

Sonra Türk Ordusu gedəndə hökumət o şeylərin mövcud olduğunu bildikdən Komandanlığa müraciətlə şeylərin bizim məmləkətdən yığılmış və binaənileyh [o səbəbdən] bizə məxsus olduğunu bəyanla təvəqqe eylədi ki, hər nə varsa kağız və siyahı ilə bizə təhvil versinlər. Fəqət, rəsmi cavab gəldi ki, Türk Ordusu getməyəcəkdir, ona görə də heç bir şey verilməyəcəkdir. İş bu mərkəzdə qaldı. Biz də məcburən almağı özümüzə rəva görmədik. Bir vaxt eşitdik ki, ordu gedir. Əsgərlər hər şeyi atıb gedirlər. Şeylər idarəsiz, başına qalır. Azuqədən əlavə, ləvazimi-əsgəriyyəni [hərbi sursatı] də buraxıb gedirdilər. Bunu eşidərək Daxiliyyə Nəzarəti qubernatorlara əmr etdi ki, o şeyləri mühafizə etsinlər ki, talan olmasın. Ancaq hökumət heç bilmirdi ki, harada, nə qədər, nə şey var. Bununla bərabər mühafizəsi üçün tədbir görüldü. Deyə bilərəm ki, türklər buraxdıqları əşyanın çoxu əlimizə çatdı. Bir qismi Hərbiyyə, digər qismi Ərzaq Nəzarətinə verilmiş, bəzi yerlərdə də bir qədər qalmışdır. Onu Daxiliyyə Nəzarəti saxlayır. Bu, arpa və buğdadır ki, mühafizəsi üçün tədbir görülür.

Mənim sözümdən bu çıxmır ki, buğdanı, arpanı yığanda xırsızlıq [oğurluq] ya sui-istəmal [sui-istifadə] olmamışdır, amma hökumət lazımi tədbir görmüşdür. Hangi yerdə nə olduğunu biz bilmirdik. Ancaq ən əvvəl bizə xəbər gəldi ki, Quba mahalında yığılan buğdadan bir qismi bizə çatmamışdır. Oraya məmur göndərdik, hal-hazırda təhqiqat icra olunur. Əgər məmurların əli olduğu kəşf edilərsə, o halda əlbəttə ki, müqəssirlər məhkəməyə veriləcək və qanuna görə cəzalandırılacaqlardır. İkinci dəfə Göyçaydan

xəbər gəldi ki, orada da böylə bir iş olmuşdur. Nəzarət böyük bir komissiya göndərmişdir ki, orada işi təhqiq etsin, görək müqəssir kimdir. Kəşfi-həqiqətdən sonra əlbəttə orada da müqəssirlər məhkəmə və məsuliyyətə cəlb edilib cəzalandırılacaqlardır. Yenə bir xəbər varid oldu ki, Gəncə mövqifində [stansiyasında] olan malları dağıdırlar. O barədə də binagüzarlıq edildi [sərəncam verildi] ki, Gəncədəki mallar məhəlli [yerli] ərzaq idarəsinə təhvil verilsin; verilmişdir. Türklər getdikdən sonra heç kəsdən pul-suz-parasız buğda ya sair mal alınmamışdır. Daxiliyyə Nəzarəti bir məmurun sui-istəmalını kəşf etsə, dərhal onu cəzalandıracaqdır. Buğda məsələsi bununla qurtarır.

Sorğuda çox hekayətlər göstərilir. Əzcümlə [o cümlədən] nətiqlər dedilər ki, neft məsələsində də məmurların əli var. Doğrudan da neft məsələsi böyük bir məsələdir. Burada derlər ki, Qazağa külli miqdarda neft aparılmışdır. Həm Gürcüstanda və həm Ermənistanda neft qəhətliyi var. Onlar da çalışırlar Azərbaycandan neft aparsınlar. Qazaxda bir vaxt çox neft vardı. Bu miqdardan məmurların əli ilə qanundan xaric olaraq Gürcüstana çox neft aparılmışdır. Bu işdə bir neçə məmurun əli olduğu anlaşılmışdı. Şimdi bu iş təhqiq edilmiş, müstəntiqə verilmişdir və istintaqdan sonra məhkəmədə baxılacaqdır. Dəmiryolundan başqa Qazağın özündə də noyabrın əvvəllərində bəzi şeylər olmuşdur. Söz burasındadır ki, Qazax mahalına çox neft getmişdir. Neft alanların da həpsi nefti Ağstafaya aparır və orada böyük pula satırlar. Oradan da çalışıb nefti araba, dəvə ilə, yəni dallarında Gürcüstana və Ermənistana aparır-

lar. Orada bu iş ətrafında böyük ehtikar [məhtəkirlilik] dəxi olmuşdur. Böylə ki, Daxiliyyə və bəzi sair Nəzarətlər məmurları və Türk Komandanlığı iştirakı ilə böyük bir komissiya əmələ gətirərək neft apararlardan puta 20 manat naloq kimi pul almışlardır. Məzkur [deyilən] pulların nerəyə getdiyini sual etdikdə cavab vermişlər ki, Qazaxdakı qışlalara [kazarmalara] xərc edilmişdir. Daxiliyyə Nəzarəti bu əhvalatı bilər-bilməz dərhal binagüzarlıq etdi [sərəncam verdi] ki, heç kəsdən pul alınmasın və şimdi artıq alınmır. Müqəssirlərlə də əlbəttə məmləkətin qanununa müvafiq rəftar ediləcəkdir.

Sorğuda daha başqa bir şey yoxdur.

Bir neçə söz də deyəyim. Mən sizin hüsurunuzda deyirəm, qüsurlarımız var, Nəzarətin hər bir işi düzdür demirəm, ancaq işlərin həpsini bu üç-dörd ayda düzəltmək mümkün olmamışdır. Böyük müşkülətdir. Nəzarət ixtiyarında olan bütün vəsilə və qüvvə ilə bunları düzəltməyə çalışmağa borcludur. Nəzarət çalışır ki, o qüsurlar rəf oluna [aradan qaldırıla] və idarəni öylə yola qoyaq ki, camaat razı, məmləkət səlamətdə qalsın.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İngiltərənin məlumatı-rəsmiyyəsi

İstanbuldan Osmanlı Hökuməti tərəfindən göndərilən əmrnamə mövcubincə [əmrnaməyə əsasən] Qars mahalını təxliyə edən 12-ci Türk firqəsi [diviziyası] komandanı Əli RUFƏT bəy fevralın 2-sində Tiflisə ingilis komandanı general-mayor ser Forester-Volker yanına gəlmişdir. Əli RUFƏT hal-hazırda həbsdədir və kəndisi

də divani-hərb [hərbi məhkəmə] tərəfindən mühakimə edilməsini gözləyir. Mu-maileyh [adı çəkilən şəxs] Türkiyə ilə Müt-təfiqlər arasındakı mütərikə [atəşkəs] şərt-naməsini pozmaqda ittiham edilir.

Almaniyada

Veymarda milli iclasın rəsmi-güşadı [açılışı] günü Almaniya bolşeviklərinin (Spartak) çıxışı gözlənilir. Şuralar rəsmi-güşad günü heç bir nüfuzları olmayacağından ehtiyat edirlər. Hökumət Veymara külli qoşun cəm etmək istəyir. Zira spartakların yenidən hökuməti əllərinə ala-cağı Berlində fevralın 3-də şayə olmaqda [yayımaqda] imiş. Ona görə də hökumət qoşunları bütün böyük imarətləri pulemyotla işğal etmişlərdir. O cümlədən “For-verts” qəzetəsi idarəsinə qoşunlar tutmuşlardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Parisdən rəsmi surətdə məlum edilir ki, Rəisi-cümhur [Prezident] Vilson, Müt-təfiq dövlətlərin Baş nazirləri, Xariciyyə nazirləri və Yaponiya nümayəndələri fevralın 3-də Venizelosun Yunanıstan barəsində olan tələbnaməsini dinləmişlərdir.

Yunanıstanın iştahası

Parisdən göndərilən teleqramdan anlaşılır ki, Yunanıstan tələbnaməsinə fevralın 3-də baxılacaqdır. Görünür ki, bu tələbat mübahisəyə bais olacaqdır. Yunanıstan Kiçik Asiyada olan vüsətli xülyasından başqa Dodekanes, İmros, Kipr və Qara dənizədək olan bütün Türkiyə və Bolqariya Trakyasını istəyir. Yunanıstan

istəyir ki, sərhədi Çatalca xəttindən keçsin. Yunanıstan, paytaxtı İstanbul olacaq (?) yeni beynəlmiləl bir dövlətlə qonşu olmaq istəyir.

Cəmiyyəti-Əqvam

Parisdən verilən teleqramdan anlaşılır ki, beş böyük dövlətlər arasında Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsində saziş əmələ gəlmişdir. Necə ki, əvvəldən hiss edilirdi, Cəmiyyəti-Əqvam əsası Amerika təklifindən ibarət olmuşdur. Hərçənd, bəzi mühüm maddələri İngiltərə planı üzərinə keçir. Vilson; lord Robert Sesil və general [Yan Xristian] Smets ilə bərabər işləyir. Lloyd Corcun London səfərinədək bu məsələdə mükəmməl saziş əmələ gələcəyi gözlənilir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Rusiyada

Yekaterinodarda alınan xəbərlərə görə Perm şəhəri amiral Kolçak əsgərləri tərəfindən işğal edildikdən sonra, Vyatka və Samara üzərinə hərəkət başlanmışdır.

Arxangelsk tərəfdə hərəkət edən Sibiryə dəstələrinin rus və əcnəbi əsgərləri ilə birləşəcəyi müşahidə edilir. Bununla da bolşeviklər əleyhinə vahid cəbhə vücuda gətirmək mümkün olar.

Daşnaxsaqan firqəsi üzvlərinin həbsi

İstanbuldan alınan teleqrafa görə, Daşnaxsaqan firqəsinin mərkəzi komitə üzvlərindən Zavriyev və Nazaryans Petroqradda bolşeviklər tərəfindən həbs edilmişlərdir. Bunların həbs edilməsi Bakıda qalan bolşeviklərin ingilislər tərəfin-

dən həbs olunmaları əvəzidir.

Varşavada

Varşavadan xəbər verirlər ki, iğtişada iştirak edən zabitlər tutulub xüsusi qatarla Novogeorgiyevsk şəhərinə göndərilmişlərdir. Hökumət tərəfindən əhəliyə xitabən nəşr edilən müraciətnamədə deyilir ki, hökumət öz ixtiyarını ancaq Seymə verə bilər. Varşavada mühasirəyə əsgəriyyə elan edilmişdir.

Ukraynanın boşeviklərə müharibə elanı

Kiyevdən xəbər verirlər ki, Ukrayna Hökuməti Rusiya Bolşevik Hökumətinə böylə bir nota göndərmişdir:

Rusiya Cümhuriyyətinin Xalq Komissarları Şurasına

Xariciyyə İşləri komissarının göndərdiyi cavab teleqrafında doğru cavab verməkdən imtina edilməsi təkrar olunur. Rusiya Şura Hökuməti əsgərlərinin Ukrayna tərəfə edilən hərəkətdə iştirak etmələri həqiqəti rədd edilir. Eyni zamanda yenə də sülh müzakirəsinə [danışıqlarına] başlanması təklif olunur. Bu da Ukrayna ilə Rusiya arasında müharibə halı olduğunu təsdiq edir. Ukrayna Hökuməti belə ədd [hesab] edir ki, Rusiya Şura Hökuməti bu cavabla Ukrayna Hökumətinə rəsmi müharibə elan edir. Rusiya Şura Hökuməti Getman ilə mübarizəyə başlayandan Ukrayna xalqı əleyhinə müharibə etməkdədir. Rusiya Hökuməti bu mübarizədən istifadə edib Ukrayna iğtişasının birinci günlərində Ukrayna torpağını zəbt etməyə və Getman əsgərləri ilə müharibə edən Ukrayna Cümhuriyyəti əsgərlərinin əhdşikənanə [xaincə] bir su-

rətdə arxalarına durmağa başlamışdır. Ukrayna Hökuməti izhar edir ki, Xariciyyə İşləri komissarının cavabında açıq bir surətdə göstərilən müharibə elanını Ukrayna Hökuməti etiraf [qəbul] edir. Bu müharibə nəticəsinin də hər bir günahı hücum edən tərəfin öhdəsinə düşür.

Hökumət raisi: Vinniçenko

Üzvlər: [Simon Vasilyeviç] Petlyura, [Fyodor Petroviç] Şvets, [Afanasi Mixayloviç] Andriyevski və [Andriy Qavriloviç] Makarenko.

Biçeraxov nə üçün getmiş?

“K. S.” qəzetəsi xəbər verir ki, general Biçeraxovun istefası məsələsi qəti surətdə həll edilmişdir. İndi anlaşılır ki, Biçeraxovun istefasına zeyldəki [aşağıdakı] fəqərə [hadisə] səbəb olmuşdur. Teymurxanşurada olan Dağıstan Hökumətinin üzvlərinin rəvayətinə görə, Biçeraxovun adı Dağıstanda və Çeçenistanda çox yaman tanınmışdır. Biçeraxovu dağıstanlılar yanında bədnam edən onun Bakıda gördüyü hərəkəti, Dağıstanda və Çeçenistanda çıxartdığı oyunları, Dərbənd, Petrovsk və Teymurxanşurada türklərlə dava etdiyidir. Amma indi bolşeviklər əleyhinə dağıstanlılarla bir yerdə iqtidamda [təşəbbüsdə] bulunmaq vaxtı yetişmişdir. Hərgah bu qüvvənin başında general Biçeraxov durarsa, bunu dağıstanlılar özləri üçün böyük həqarət hesab edəcəklərdir. İştə bu münasibətlə Biçeraxov mövqeyindən istefaya məcbur olmuşdur. Yəni, onun istefası dağıstanlıların tələbi üzərinə olmuşdur. General Biçeraxov istefa verərkən demiş:

“Mən bu məsələ ətrafında mübahisəyə [mübahisələrə] yol verməmək üçün

iş başından çəkilirəm və bilirəm ki, məndən sonra gələn general Prjevalski Rusiya mənafeyinə layiqli müdafiəçidir [müdafiəçisidir].”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Səhhəti-Ümumiyyə [Səhiyyə] naziri həzrətlərinin qanun layihəsini dinlədikdən sonra qət edilmişdir ki, Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinin əhalinin hiżzüsihəsi [sağlamlığının qorunması] üçün istədiyi 4 525 000 təsvib [bəyənilmə] və təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana pişnihad [təqdim] edilsin.

* Səhhəti-Ümumiyyə naziri həzrətlərinin müsri [yoluxucu] xəstəliklərlə mübarizə etmək bərəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir: Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti tərəfindən müsri xəstəliklərlə mübarizə etmək layihəsi və həman layihə üçün istənilən 7 835 000 rublə təxsis [ayrılması] təsvib edilməklə nazirə tapşırılsın ki, işbu məsələyə dair qanun layihəsini tərtib verib Məclisi-Məbusana id-xal etsin.

* Maarif naziri həzrətləri Şurayı-Vükəlaya bir izahat pişnihad edərək məlum etmişdir ki, Orucovların Mart hadisətindən sonra milliləşdirilmiş və şimdiki Hökumət mətbəəsinə köçürülmüş olan mətbəəsi əmlakını xüsusi bir komisiyon qiymət etmişdir. Oruczadələrin verdikləri ərizəyə məbni [əsasən] onların zərərləri verilməlidir. Komisiyon zərəri 468 380 rublə təxmin etmişdir. Nazir həzrətləri işbu paranın Maarif Nəzarətinə buraxılmasını rica və təməna etmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

Bu vaxtdək bütün işlər Məsai [Əmək] Nəzarətində təsdiq edildiyindən, qövlədən felə [sözdən işə] gətirilmək üçün Baş Fabriçni inspektora göndərilirdi. Bundan sonra bütün Nəzarətə aid məsələlər Nəzarətin özündə qövlədən felə gətiriləcəkdir.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətində

Rəisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinə müraciətən Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] rica etmişdir ki, Gəncədəki fərarilər [qaçqınlar] xəstəxanası üçün dərman buraxılsın.

* Məsai Nəzarəti Maliyyə Nəzarətinin maliyyə şöbəsinə müraciətən rica etmişdir ki, dəftərxana katibi Kazımova dəftərxana təşkili üçün 10 000 manat buraxılsın.

* Məsai naziri Baş Fabriçni inspektora müraciətən rica etmişdir ki, Məsai Nəzarəti layiqli surətdə təşkil edilənədək 5 nəfər Müəssisədarlar, 5 nəfər də Kəsbkarlar İttifaqından mürrəkəb [ibarət] xüsusi bir müşavirə dəvət etsin. İşbu müşavirə, müvəqqəti fəhlə işlərinə baxacaqdır. Birinci müşavirədə nazir özü iştirak etməklə işbu məsələlər müzakirə ediləcəkdir:

- 1) Məvacib;
- 2) Fabrika-zavod komitələri.

Komitə fəaliyyəti nəticələri Məsai Nəzarətinə veriləcəkdir ki, təsdiq edilsin.

* Bu gündən etibarən Məsai Nəzarəti Mirbabayevin mülkündə, ikinci sırada,

üçüncü mərtəbədə yerləşdirilmişdir. Nəzarətə həyətdən daxil olmalıdır.

* Məsai Nəzarəti Ərzaq Nəzarətinə müraciətən bəyan etmişdir ki, fəhlələrin məvaciblərinin artırılmasına baxmayaraq, mədən dairələrindəki ərzaq işləri günü-gündən fəna hal kəsb etməkdədir. Nəzarət rica etmişdir ki, mədən dairələrinə ərzaq vermək bərasində Nəzarət hangi bir vəsaitə müraciət edəcəyini məlum qılsın.

AZƏRBAYCAN PAYTAXTI

VII

Övliya Çələbi mərhumun hekayəsindən də anladığımız ki, ruslar Bakının neftinə pək əski zamandan bəri göz dikmişlər və uzaq zamanlardan bəri burasına bir taqım hücumlar və təcavüzlərdə bulunmuşlardır.

1000 sənə əvvəl 914 sənəyi-miladisində knyaz İqor zamanında ruslar Bakıya doğru bir səfər etmişlərdir.

942-ci sənədə Bakı və Şirvan vilayətinin zənginliyi təkrar rus kazaklarının təməhinə cəlb edərək buralara axın eləmiş və Kür nəhri ilə ta Bərdə şəhərinə qədər enmişlərdir.

1553-cü sənədə Hacı-Tərxan ruslar tərəfindən alınmışdır. Hacı-Tərxanın alındığını mütəəqib [alındıqdan sonra] ruslar İran ilə münasibəti-ticariyyəyə [ticarət əlaqələrinə] girmək istəmişlər. Bu səbəblə də Bakı bəndəsinə [limanına] hücumları artmışdır.

17-ci əsrdə Bakı ilə Şirvan məşhur Stepan Razin komandasındaki kazak axınçı-

ların təərrüzlərinə [hücumlarına] düşər olmuşdur. Razin dəstəsi işlupkalarla Bakı sahilinə enir, Kür nəhrinə gəlir, sahilləri yəğmə və tarac edərək müvəqqəti qələbələr ehrazından [əldə etdikdən] sonra qoyub çəkirlərdi.

Böyük Petro siyasi geniş planlarının cüzündə Xəzər dənizinə çox əhəmiyyət verirdi. Burası Şərq məmləkətlərilə bir ticarət yolu idi. Hacı-Tərxan voyevodası Musin-Puşkinə 1700-cü ildə əmr edilmişdi ki, Tarki şamxalı ilə münasibəti-ticariyyədə bulunsun. Bu andan etibarən Orta Asiya məmaliki [məmləkətləri] ilə münasibəti-ticariyyəni artırmaq çarın daimi düşüncəsini təşkil etmişdir. Bu məqsədlə 1715-ci ildə knyaz Bekoviç-Çerkasskiyə əmr edildi ki, Orta Asiyaya doğru səfərə hazırlansın. Kəndisinə eyni zamanda bu da tapşırıldı ki, Ceyhun nəhrini əski məcrasına salaraq Xəzər dənizinə axıdılması üçün tədbirlər görsün. 1718-ci sənədə yenə böylə bir məqsədlə Volinski səfirlik sifətilə İrana göndərildi.

Volinski İran ilə təfsilən tanış oldu. Eyni zamanda Petronu [I Pyotru] Xəzərin sahillərini tutmağa təşviq etdi. Yoxsa buralarını əfqanlılar tutacaqlar – deyə çarı əndişəyə buraxdı.

Çar Volinskinin tövsiyələrinə qulaq asdı. Bilxassə ki, şamxal Adil Giray bütün Dağıstan camaatları namına [adına] elçi göndərərək ərzi-təbəiyyət etmişdi [təbə olduğunu bildirmişdi]. Bunun üzərinə Petro Volinskiyə İran səfərinə hazırlanmağı əmr etmişdi. Səfərə hazırlanmış, fəqət sonra İrana hər bəlan etmək niyyətindən vaz keçilərək Dağıstana gəlməklə iktifa [kifayət] edilmişdi. Böyük Petro 1722-ci ildə Tarki şamxal[ı] Adil Girayın dəvəti üzə-

rinə Dağıstana gəldi. Sulakda istiqbal edildi [qarşılandı].

Sonra çarın məhfili [heyəti] Dərbəndə doğru getdi. Yolda Qaytaq xanı Sultan Mahmud müqavimət göstərdiyindən dəf edildi. Böyük Petro Dərbəndi alıb orada-cə qışlamışdı.

Petro Bakıya çox əhəmiyyət verirdi. Çar general Matyuşkinə əmr etmişdi ki: “Təcilən Bakıya get, məzkur [adı çəkilən] şəhəri al, Allah yardımçın olar, şəhərin açarlarını alar, göndərərsən.”

1723-cü ildə Matyuşkin Bakını almışdır. O sənədə İran ilə əqd olunan bir müqavilə mövcubincə [imzalanmış bir müqaviləyə əsasən] Bakı ilə Dərbənd Rusiyaya tərkd edilmişdir. 1732 və 1735-ci sənələrdə çariçə Anna İvanovna zamanında əqd olunan Rəşt müahidənəməsinə [sazişinə] görə Bakı, Quba və Dərbənd təkrar İrana qaytarılmışlardır. Bu surətlə Şimali Azərbaycandan çəkilmiş olan Rusiya Böyük Katerina [Yekaterina] zamanında təkrar övdət eləməyə [qayıtmağa] başlamışdır. 1796-cı sənədə general Zubov Dərbəndi almışdır.

1801-ci ildə Gürcüstan Rusiyaya iltihaq etmişdi [birləşmişdi]. Bu hal üzərinə bugünkü Azərbaycan Cümhuriyyətini təşkil edən Azərbaycan qitəsi, bilxassə hər növ hücumlara məruz qalan Bakı-Şirvan vilayəti artıq iki atəş içində qalmışdı. Şu sırada rusların Qafqaziyadakı ordularının komandanlığına məşhur Sisianov təyin olundu. Sisianov bir kərə Rusiya əlinə keçmiş olduğu halda tərkd olunan bəhri-Xəzər sahillərini təkrar zəbt etmək fikrinə düşdü. 1805 sənəsi yaz zamanı general-mayor Zavalışin komandasında 500-dən ibarət bir qüvvə toplayaraq gəmilər

vasitəsilə Bakı üzərinə göndərdi. O zaman Bakının xanı Hüseynqulu xan idi. Zavalışın Bakıya yaxınlaşınca Qubadan Bakıya kömək gəldiyini xəbər aldı. Bu xəbəri alınca təərrüz etmək cəsarətini göstər-məyərək şəhəri qoyub çəkildi. Zavalışın bu surətlə çəkildiyini xəbər alan general Sisianov bərk acığı tutmuşdu. Xəstəliyinə baxmayaraq Zavalışınə şiddətli itablarda [məzəmmətlərdə] bulundu. Qış düşdüyünü aldirmayaraq 1500 qədər piyada, 200 atlı kazak və ona qədər top ilə özü bizzat Bakı üzərinə gəldi. Dekabr ayı idi. Sisianov bilirdi ki, şiddətli hərəkət etməzsə Zavalışının ricəti yeni ram edilmiş bəhri-Xəzər sahilindəki xanlara sui-təsir hasil edər, hərəkətə gələrlər. Bunun üçün o, rus silahının nüfuz və etibarını qüvvətləndirmək istəyirdi.

Sisianov Hüseynqulu xan ilə sabiqən də tanış idi. Xana xəbər göndərdi ki:

“Bakıya gəlirəm, ya Bakını alacağam, ya da ki orada öləcəyəm”.

Yol üzərində Sisianov Şamaxı xanı Mustafa xanın beyətini [itaətini] aldı. Şamaxı dağlarını enərək Bakı xanlığına daxil oldu.

1806-cı sənəsi yanvarının axırlarına tərəf Sisianov Bakı surları [qala divarları] yanında idi. Hüseynqulu xan xəbər göndərdi ki, şəhəri təslim edir, kəndisi də tabe olur. Fevralın 8-nə şəhərin təslimi üçün gün təyin olunmuşdu. Təyin olunmuş gündə rus tarixlərinin yazdığına görə Sisianov yavərlərindən yalnız Eristov ilə birlikdə, bir də bir kazak nəfəri ilə bərabər Bakının qapısına doğru getdi.

Ordunu kəndisindən uzaq bir məsafədə buraxdı. Hüseynqulu xan da kəza [habələ] kiçik bir məiyyətlə [məiyyətlə] edən-

lərlə] bərabər olduğu halda knyazı istiqbal etdi [qarşıladı].

Tərəfeyn [iki tərəf] yaxınlaşınca xanın nöqərlərindən birisi tapança ilə vurub generalı haman oradaca öldürdü. Onun ardınca Eristov da öldürüldü. Kazak qaçdı. Generaldan sonra rus ordusunun komandanlığı vəzifəsində olan Zavalışın özünü o dərəcədə itirdi ki, bütün əsgərlərini toplayıb tələsik gəmilərə oturdaraq qaçdı, Tarki şamxallığı vasitəsilə rus cəbhəyi-əslivəsinə [əsas cəbhəsinə] çəkildi.

Sisianovun sözü doğru çıxdı: “Bakıda öldü”. Bu vəq’ə haqqında tarixdə bir “lejen” [legenda] (mənzəbə) dəxi rəvayət olunmaqdadır. Sisianovun başı kəsilərək Hüseynqulu xan tərəfindən şaha göndərilmişdi. Fətəli şah, rəvayət edirlər ki, qış gecələrindən birisində qarşısında manqal, Qafqaziyadan alınan nagüvar [ağır, xoşagəlməz] xəbərlər üzərinə uyumayıb sabaha qədər əlində maşa odu, külü qurdalayaraq mükəddər [kədərli] və dalğın bir vəziyyətdə oturmuş, naghə sabah xoruzlarının banladığını görüncə maşanı manqala vuraraq:

– Ey Xuda, ya məra bekoş, ya ura!... – deyə təğəyyür etmişdir [təbdən çıxmışdır].

Günəş doğunca general Sisianovun kəsilmiş başı paytaxta gəlir – deyə xəbər alınmışdır.

General Sisianovun bu macərəsini və Zavalışının o surətlə qayıtmasını xəbər alan general Qlazenap bu vəq’ədən Rusiya etibarını üçün hasil olacaq sui-təsiri idrakla bir qüvvə toplayıb Bakı üzərinə hərəkət etdi isə də, Tarki şamxalının tədbiri və dostluğu sayəsində yalnız Dər-

bəndin açarlarını bilahərb və müqavimət [müharibəsiz və müqavimətsiz] təslimində aldı. Quba ilə Bakıya doğru isə hərəkət edə bilmədi.

Sisianov əvəzinə Gürcüstan komandanlığına general Qudoviç təyin olundu. Qudoviç üçüncü dəfə idi Qafqaziyaya gəlirdi. Qudoviç Qlazenapı çıxarıb yerinə Bulqakovu təyin elədi. Bulqakov Bakı üzərinə gəldi. Şəhər müqavimət göstərməyib təslim oldu. Anlaşıldı ki, general Sisianovun qətli Hüseynqulu xanın rızası və xəbəri olmadan qardaşının Əmir Həməzə adında bir nöqəri tərəfindən xudsəranə [özbaşına] bir surətdə icra edilmişdir.

Bakı 1806-cı sənəsi sentyabrın 3-də təslim olunmuşdur. (Bakıdan sonra Quba xanlığı dəxi bilahərb təslim olmuşdur.) General Sisianovun başsız bədəni əvvəlcə gömülmüş olduğu məzarından çıxarılarq erməni kəlisəsinə [kilsəsinə] dəfn olunmuş, sonra da 1811-ci ildə Tiflisə nəql ilə Sion kəlisəsi dairəsində dəfn olunmuşdur. Bildiyimiz Sisianov fontanı haman məqtul generalın naminə olaraq yapılmışdır.

1812-ci ildə Gülcüstan müahidənaməsi mövcubincə [müqaviləsinə əsasən] Dərbənd, Quba, Gəncə, Şəki, Şirvan xanlıqları ilə bərabər Bakı dəxi qəti surətdə Rusiyaya tərk edilmişdir.

M. Ə. Rəsulzadə

ƏCZAXANALARIN MİLLİLƏŞMƏK TƏDBİRİ

Neçə vaxtdır ki, tamamən xaricilər əlində bulunan əczaxanaların [aptekaların] şagirdləri, bizim təbircə nüsxəbəndləri

tətil yapıb əhalini vaxtılı-vaxtımda dərman əxz və təhsilində [tədarükündə] aciz buraxmışlardır.

Yatalaq naxoşluğunun hər qismi kəsb-i-şiddət etdiyi [şiddətləndiyi] bir zamanda, əhalinin indi hər vaxtdan artıq dərmana möhtac qaldığı günlərdə və saatlarda tətilçilər və əczaxana sahibləri kamali-asayişlə tətil meydanında uğraşaraq əhalinin göz yaşlarına heç bir mənə verməyirlər. Nə bu tərəf tələbatından bir qədər azaldır, nə o tərəf tələbatın qəbuluna razı qalır. Xülasə, mübarizlərin meydanı getdikcə qızır, amma dərmanlı tələf olanların halı heç kəsin ürəyini də yumşaltmayıb və nə üçün də yumşaltsın. Qoy əhalinin gündə yüzü ölsün. Onlara nə borcudur. Özlərinə mənsub adamları naxoş olarlarsa, hər iki tərəf dərman əxz etməkdə bir an məəttəl olmayacaqlar. Odur ki, mübarizə davam edir və hərgah hökumət bu işə müdaxilə etməzsə, yaqın ki, tətil müddəti daha artıq sürəcəkdir.

Tətilin əsası, məvaciblərin artırılması ilə bərabər, müştərək [kollektiv] müqavilənamənin əczaxana sahibləri tərəfindən təsdiq və qəbul olunmasıdır. Yəni tətilçilərin ümdə məqsədi təmini-maaşdır. Lakin bunu hangi bir əqli-səlim qəbul edə bilər ki, iki yüz minlik bir camaatın əhvali-səhiyyəsi üç cift bir tək nüsxəbəndlərin tətil vasitəsi ilə qazanıla biləcək mənfəəti-şəxsiyyətlərinə qurban kəsilsin.

Doğrudur, mədəni ölkələrin əsnafı arasında tətil yapmaq, təmini-məişət üçün sahibkarlarla mübarizəyə qurşanmaq qadağan deyil. Lakin əhalinin güzəranına, asayişinə toxunma[ma]q tətilin ən böyük şərtlərindən biridir. Çörəkçilər, suçular, işiq verənlər sahibkarlardan haqq

tələbi ilə tətillə qalxarlarsa, bununla bərabər çalışarlar ki, hər nə vəsilə ilə olursa-olsun əhalinin gündəlik çörəyi, suyu və işığı özünə çatsın. Bu gün Bakı əhlinə dərman əxz etmək çörək və su mənzələsində [dərəcəsinə] bulunan mühüm ehtiyaclardan biridir.

Doğrudur, tətillər ədviyə istehzarı [dərman hazırlamaq] üçün bəzi əczaxanalara növbəçi nüsxəbəndlər göndərmişlərdir. Lakin bunların bu binagüzarlıqları [tədbirləri] yevropalıları təqlidçilikdən başqa bir şey deyildir. Çünki müsri [yoluxucu] naxoşluqların şiddətli bir dövründə iki-üç aptek əhalinin ehtiyacını rəf edə [aradan qaldıra] bilməz. Saatlarla dərmanın istehzarını bəkləyən naxoş sahibi evə qayıdarkən naxoşunun dərman intizarı ilə dərmanlıq vəfat etməyini müşahidə edir. Bunu əhaliyə imdad? Hələ tətillərin qəzetələrə yazdıqları şikayətlərdən böylə məlum olur ki, tətillə əsnasında bəzi aptekçilər dərmanları dəyişik buraxırlar, qiymətlərini artırır, əczanın müvazinəsi düz tutulmayıb, mütəxəssislər əvəzinə əczacıdan başı çıxmayan adamlar dəvət olunur.

İştə əhalini düşündürən, iztirablı qorxulara düçar edən bu şikayətlərin əsaslı, yaxud əsassız olduğunu təyin etmək məhaldır [çətindir]; bəlkə bizimkilərə heç mümkün də deyil. Zira əczanın məvaddimüxtəlifəsini [dərmanın müxtəlif maddələrini] və hər maddənin ayrıca mizanını [öl-çüsünü] bilmək üçün bunu “laboratoriya” denilən emalatxanalarda təhlil vasitəsilə bilmək olar. Bu da nə əhaliyə və nə də təbiblərə müyəssər bir iş deyildir.

Bəs ədviyəyə [dərmana] möhtac qal-

mış əhalinin çarəsi nədir? Məgər camaatın ömrü-günü bunların əlində oyuncaqdır? Zənnimcə, madam ki, əczaxanalar bu işə ticarət nəzəri ilə baxanların əlində qalır, əhalinin ehtiyacı, naxoşların halı tacirlərin ayaqları altında tapdalanıb gedəcəkdir. Varsa buna bir çarə, o da əczaxanaların hökumət əlinə keçməyidir. Yəni əczaxanalar gərək milliləşsin. Əczaxanaların milliləşməsi ondan ibarət deyil ki, burada xidmət edənlər türklər olsun yaxud bunların istemal [istifadə] etdiyi lisan türk lisanı olsun. Xeyr. Bəlkə əczaxanaların təqib etdiyi maddi və mənəvi faydalar xüsusi tacirlər üçün olmayıb tamam məmləkətin, tamam bir millətin gərək olsun.

İştə əczaxanaları milliləşdirmək üçün bugünkü tətillər hökumətə böyük bir bəhanə ola bilərdi. Lakin əczaxanaları milliləşdirmək üçün hökumətin əlində hazır vəsilələr [vasitələr] mövcuddurmu ki, məsələni sürətlə bitirib öhdəsindən gələ bilsin?

Əhvalatın bu cəhəti məsələnin baş tutmasına bu dəfə mane olacaqdır. Çünki, məttəəssüf [təəssüf ki], hökumətin əlində hazırda durmuş ehtiyat nüsxəbəndləri yoxdur ki, əczaxanaları zəbt edərək yeni nüsxəbəndlər vasitəsi ilə sabahdan işə girişilsin. Bu dəfədəki fürsət fövt olunarsa, sonralardan yenə bu məsələ başlı-başına buraxılmamalıdır. Dəmiryollar millətin mali-məxsusu [xüsusi malı] olduğu kimi, əhalinin hifzüssihhəsinə yarayan əczaxanalar da millətin gərək olsun. Gürcülər bələdiyyə və natariusxanalar kimi müəssisələrin milliləşməsi üçün ciddi cəhd edirlər, çabalayırlar. Gürcü lisanında teleqraflar çəkirlər. Ermənilər üni-

vərsitə kimi ali məktəb açırlar. Nə eybi var? Qoy bizim hakimiyyətimiz xırdaca işlərdən başlasın. Bu gün öhdəsindən gələ bilmədiyimiz işləri başına buraxmayıb sabahkı gün üçün hazırlaşmalıyıq. Qoy hökumət bir danə nüsxəbəndlər məktəbi ilə bərabər bir hökumət əczaxanası açsın. Söz yoxdur ki, hökumət əczaxanası əhaliyə xəyanət etmədiyi üçün camaatın da etibar və etimadını qazanacaqdır. Məktəbdə bir çox nüsxəbəndlər hazır edəcəkdir ki, bunların vasitəsi ilə Azərbaycanın tamam əczaxanaları müruri-zamanla [zaman keçdikçə] milliləşə bilsin. Naxoşların ədviyəsi düzgüncə buraxılsın. Tamahkar aptekçilərin tamahına bir hədd çəkilsin. İnanılsın ki, əhaliyə saxta ədviyə buraxılmayacaqdır. İman gətirilsin ki, füqaranın dərisi soyulmayacaqdır.

Xülasə, əczaxanaların milliləşmək fəqərəsi [hadisəsi] ən mühüm məsələlərdən biri olduğu cəhətə həm hökuməti və həm də camaatı düşündürməlidir!

Fərhad Ağazadə

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

* Bələdiyyə İdarəsi Xidmətçiləri İttifaqı, Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, şəhər arabaçılarına xəbər verilmişdir ki, müştərək müqavilənamə ləğv edildikdən sonra həftədə bir gün bayram etmək məsələsi də ləğv edilmişdir. Arabaçıları məsələni müzakirə etdikdən sonra qərar etmişlər ki, bir gün bayram etmək məsələsi təcrid [bərpa] edilməlidir.

* Maliyyə Nəzarəti Xəzinə şöbəsi, Bə-

lədiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, hökumət qərarına görə Bələdiyyə İdarəsinə faizsiz olaraq bir milyon rubllük bir istiqraz açılmışdır.

Binəqədiddə leksiya

Şənbə günü fevralın 8-i saat 4-də Binəqədi “Narodni dom”da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” tərəfindən Piri Mürsəlzadə cənabları əhvali-hazirəyə [hazırkı vəziyyətə] dair mühazirə (leksiya) oxuyub və Azərbaycan Məclisi-Məbusanı haqqında məlumat verəcəkdir. Ümum fəhlə və kəndli yoldaşların mühazirəyə gəlmələri rica olunur.

“Müsavat”da

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin şöbələri. Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin zeylədi [aşğıdakı] yerlərdə şöbələri açılmışdır:

1. Əmirhacıyanda şöbə açılıb sədrliyə Süleyman Rzadə, katibliyə Əbdülhüseyn Heybətadə seçilmişlər.

2. Hacı Zeynalabdin Tağıyevin fabrikasında şöbə açılıb sədrliyə Səfər Qurbanzadə, katibliyə Mahmud Salman oğlu seçilmişlər.

3. Bülbülə kəndində şöbə açılıb sədrliyə İzzətulla Şərifzadə, katibliyə Şeyx bəy Bakıxanzadə seçilmişlər.

4. Quba qəsəbəsində şöbə açılıb sədrliyə Əbülqasım Rüstəmzadə seçilmişlər.

5. Quba qəsəbəsi, Rüstov mahalı, Afurca qəryəsində [kəndində] şöbə açılıb sədrliyə Mahmud Məhəmməd oğlu, katibliyə İsfəndiyar Məhəmmədşah oğlu seçilmişdir.

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsi Təbliğat-təşkilat şöbəsi

Azərbaycan Teleqraf Acentəsi

Eşitdiyimizə görə, bu yaxınlarda Azərbaycan Hökuməti tərəfindən Gürcüstan və Ermənistan Cümhuriyyətlərində olduğu kimi bir Azərbaycan Teleqraf Acentəliyi təşkil ediləcəkdir.

Bir fəqərə [məsələ]

Hal-hazırda şəhərdə davam etməkdə olan müsri [yoluxucu] tif (səpmə yatalaq) xəstəliyi ilə mübarizə etmək üçün Səhiyyə Nəzarəti cənbində [nəzində] xüsusi bir heyət dəxi təşkil edilmişdir. Həmin heyətin binagüzarlığına [təşəbbüsünə] görə hökumət tərəfindən 7 milyon 83 min manat para təsis edilmişdir [ayrılmışdır] ki, xəstəliklə ciddi surətdə mübarizə edib önünü almaq üçün lazımi planlar və tədbirlər ittixaz edilsin [görülsün]. Əlbəttə hökumətin böylə təşəbbüsünü alqışlayıb və məzkur [deyilən] heyətin müvəffəqiyyətini dilərik. Fəqət bir şey diqqətimizi cəlb edir ki, o da heyət tərəfindən xəstəliyə dair təb və intişar edilməkdə [çap edilən] yayılmaqda olan intibahnamələr [vərəqələr], ixtar [xəbərdarlıq] və qeyri məlumat vərəqələrinin “Prikaspiyski İttifaqı”na mütəəlliq [məxsus] “Trujenik” mətbəəsində çap edilməsidir.

İştə bu münasibətlə bir şey bizim heyətimizə səbəb olur. Əcəba hökumətə mütəəlliq olan üç dənə böyük mətbəəni buraxıb da heyət vərəqələri, sənədləri, kitabları, dəftərləri və qeyrilərini “Trujenik” mətbəəsində çap etdirir və minlərlə manat məbləği də yabançı bir ittifaqınmı cibinə doldurur? Halbuki hökumət mətbəələri böylə lazımi işləri məcəcani [pulsuz] olaraq görüb və para almaq lazımlarsa hökumət nəfinə [xeyrinə]

alar. Buna binaən [buna görə] Maarif Nəzarətinin diqqətini bu fəqərəyə cəlb etməyi lazım bildik.

**LƏNKƏRAN MÜSƏLMANLARI
GENERAL TOMSON YANINDA**

General Tomson hüurlarına Lənkəran müsəlmanlarının nümayəndələri gəlib Lənkəran haqqında bir ərizə veribdir. Ərizədə Muğan Hökumətinin müsəlmanlar haqqında etdikləri zülüm və sitəm bir-bir nəql edildikdən sonra axırda bu sözlər yazılıbdır:

“Ümumən biz müsəlmanlar sülh və insaniyyət tərəfdarı cənab Tomsondan acizənə xahiş edirik Allahın rızasını mənzur tutub [nəzərdə tutub, niyyət edib] biz bipənah müsəlmanları bu xunxar [qanıçan] və vəhşi Muğanski Upravanın [Muğan Hökumətinin] zülmündən xilas buyursunlar. Lənkəran uyezdi Bakı əyalətinin bir qitəsidir. Müsəlman camaatı Azərbaycan Hökumətini təsdiq edib və təbrik edirik və arzusundayıq ki, Azərbaycan Hökumətinə mülhəq olaq [birləşək] və ümidvəriq biz Allahın məxluqunun ahnaləsi mürüvvət sahiblərinin qəlbina təsir edib, əlacında çarələr buyururlar və bu söz məşhurdur, general Tomson vədə verib ki, Azərbaycan Hökumətinə müavinət edib və edəcək və biz Azərbaycan təbəələrini zülmədən azad edib, hürr və azad millətlər cərgəsinə daxil buyuracaqlar və bizdən ötrü nəhayət qəmginlikdir ki, bir neçə nəfər xudnəma [özünü göstərən] adlarını Muğan Hökuməti qoyub, öz mənfəətlərindən ötrü müsəlmanları qılinc altında saxlayıb, zorən istəyirlər müsəlman

torpağında özləri üçün cümhuriyyət düzəltsinlər və əlavə cənab general Tomsona ərz edirəm ki, bu Muğanski hökumətin əmri ilə yüz parça kənddən artıq yanib fəna olubdur və əhalisi didərgin olublar. Əz-ancümlə [o cümlədən] bu aşağıda zikr olunan kəndlərdən əkin yerlərini əllərindən alıb veriblər xaxollara: Qədirlı, Xallicalı, Qarğalıq, Şəhriyar, Dəlləkli, Əminli, Məhəmmədxanlı, Köcəkli, Ərəbli, Həsənli, Mollahəsənli, Ağatəpəli, Xırmandalı, Toxulçaq, Kərbəlayi Abdulla təkləsi, Ləngan.

Bu kəndlərin əhalisi yersiz, yurdsuz, qapılarda avara, sərgərdan qalıblar.

Lənkəran və uyezdinin müsəlmanlarının halı günbəgün fənaladır. Xaxolların etdiyi zülüm və sitəm müsəlman kəndlərində şiddətlənir. Hər gecə quldur dəstəsi kimi müsəlman kəndlərinə dağılıb qarət etməyə iktifa [kifayət] etməyib, biçərə kənd qadınlarının ismətinə təcavüz edirlər. Yolları kəsib gəlib-gedən şəxslərdən pulunu, atını əllərindən alırlar. Müsəlmanların qoyun və qaramallarını ilxi sürüsü kimi özlərinin məxsusi malları hesab edib evlərinə aparırlar.”

ƏRZAQ İŞLƏRİ

Qobu kəndi əhalisi Ərzaq nazirinə verdikləri ərizələrində deyirlər ki, kəndin oğrularından Balaş Baxşəli oğlu və Məhəmməd Molladadaş oğlu saxta möhürlər qayıtdır, özlərini komissar adlandırmışlar. Bunlardan Balaş Baxşəli oğlu komissar, Məhəmmədyar Xəlil oğlu müavin və Məhəmməd Molladadaş oğlu katib olub Məhəmmədin camaat tərəfindən vəkil

olması üçün saxta priqovor [hökm, qərar] da düzəltmişlər. Bu qərarla bunlar oğurluğa başlamışlardır. Dekabr ayında çay və qənd paylamaqdan ötrü bu quldurlar saxta priqovor düzəltmişlərdir. Qəndi və çayı kəndə gətirəndən sonra yarım girvənkə çay əvəzinə adam başına yarım çetvert çay vermişlər. Bir paralarına hətəta heç verməmişlərdir. Qənd və çay almaq üçün hazırladıqları siyahıda 2100 adam göstərmişlərdir vəhalonki [halbuki] Qobu kəndində 1900 nəfərə yaxın adam vardır ki, bunlardan da 100 nəfəri şəhərdə və qeyri yerlərdə olurlar. Bu qərar üzrə 300-dən ziyadə adamın qənd və çayını bu oğrular özləri üçün götürmüşlərdir. Bunlardan əlavə, məzkur [adı çəkilən] oğrular bir para adamların qənd və çayını verməməkdən savayı özlərini də qorxudub demişlər ki, bizim bolşevik programımız vardır. Hər kəsə keyfimiz istər, o adama da qənd və çay verərik.

Ərizənin axırında Qobu əhalisi xahiş edir ki, kənddə nə qədər adam olduğunu təhqiq etməkdən ötrü kontrol göndərsin və təzə vəkil intixab edilənə [seçilənə] qədər məzkur oğrulara heç bir şey buraxılmasın.

Ərzaq Nəzarəti Qobu əhalisinin bu ərizəsini Bakı nahiyə məhkəməsinin müddəyi-ümumisinə [prokuroruna] göndərüb, bu işin təhqiq olunmasını xahiş etmişdir.

* Göyçay uyezdi Qaraməryəm kəndi əhli Mirmöhün Mirqədər oğlu Ərzaq nazirinə verdiyi ərizəsində deyir ki, Göyçay uyezdində olan ərzaq vəkil müavinini Əlibala Əliyev mənə məxsus buğda anbarını möhürləmişdir. Anbarda min put buğda vardır. Ərzaq vəkil müavininin bu işi, buğdası olanları həyəcana salmışdır. Bu-

na görə xahiş edirəm mənim anbarımın möhürdən azad edilməsi üçün binagüzarlıqda bulununuz [sərəncam verəsiniz]. Bundan əlavə, bu buğdaları aldığım haqqında sənədlər dəxi təqdim edə bilərəm.

Ərzaq Nəzarəti məzkur [adı çəkilən] Mirmöhsünün ərizəsini Gəncə vəkiliyə göndərərək Ərzaq Nəzarətinin xüsusi işlər məmuru Rəcəbovun həmin iş haqqında verdiyi bəyanatla bərabər bu işin təhqiq olunmasını təklif etmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Quba mahalında

Rəisi-vükəla [Baş nazir] Qubadan bu məzmununda bir teleqram almışdır:

Biz Quba mahalının Qusar uçaştoku [sahəsi] əhalisi bu gün bir yerə cəm olub bizim uçaştokun Dağıstana mülhəq olması [birləşdirilməsi] barəsində göndərilən yalan teleqrafı müzakirə edərək təkrar qət edirik ki, cavan vətənimiz olan Azərbaycan sədaqətimizi izhar edərək və var qüvvəmizlə Azərbaycan istiqlaliyyəti yolunda fədakarlıq edərək yalançı “müdafələrimizin” [müdafiəçilərimizin] bu hərəkətlərinə, bizim adımızdan Dağıstan Hökumətinə saxta teleqraf göndərənlərə artıq dərəcə nifrətlə protesto edirik. Qoyunuz bu ağalar anlasınlar ki, bizim keçirdiyimiz fəlakətlərdən sonra dost və düşmənimizi tanıyırız.

Vəkillər: Əbdülcəlil Sadiqzadə, Azay Hacı Mürsəl oğlu, Molla Sibqətulla Şeyx Kərim oğlu, Əbil Hüseynzadə, Əsgər Hacı Dəmir oğlu.

Qərardad

1919-cu sənə yanvarın 27-də Xəzri

kəndində:

Biz aşağıda imza edən Həzrə, Cibir, Pirral, Mucuq, Ukur, Düztahir, Gican, Əcəxur, Gilah, Xuluq, Nəcəfkənd, Zuxul və Tahircal kəndləri Xəzri dairəsi Qusar uçaştoku əhalisinin vəkilləri bu gün Xəzri kəndinə yığılıb Qusar uçaştoku əhalisi namından [adından] Şimali Qafqaziya Hökumətinə bu yerlərin Dağıstana mülhəq olması [birləşdirilməsi] barəsində göndərilən saxta teleqraflarını müzakirə edib və bizim tərəfimizdən heç bir vaxtda böylə bir teleqraf göndərilmədiyini və bunun fitnəçilər işi olduğunu nəzərə alaraq izhar edirik ki, bizi vəkil edən xalq kimi biz də öz vətənimiz olan Azərbaycana sadıq təbəə olub vətənimizi canü dildən [candan və könlüdən] seviriz və həmişə hazırıq ki, əziz vətənimizin səlahi üçün axırıncı damla qanımızı fəda edək. Onun üçün də zeyldəki [aşağıdakı] şəxsləri intixab etdik [seçdik], bir dəfə də onlar bizim Azərbaycana sadıq təbəə olduğumuzu Qubada mahal naçalnikinə şifahən, Parlaman və Rəisi-vükəlaya [Baş nazirə] teleqrafən məlum eylesinlər.

Yaşasın cavan Azərbaycan, onun Parlamanı və millətlər qardaşlığı!

Əslində yuxarıdakı kəndlərin vəkilləri imza edib və Həzrə dairəsinin pristav müavini F. Qaşıyev öz imzası ilə onların imzasını təhkim etmişdir.

Priqovor [qərar, hökm]

1919 sənəsi yanvarın 27-də biz aşağıda imza edən Avaran, Köhnə Xudat, İmamqulukənd, Aşağı Ləgər, Kuzun, Yuxarı Zeyxur və Həsənqala kənd camaatının vəkilləri Qusar uçaştoku [sahəsi] pristavının dəvətinə görə bu tarixdə Qusar kəndinə cəm olduq, pristav bizə elan et-

di ki, guya bizim adımızdan kim isə Teymurxanşuraya, oblast [vilayət] şurasına teleqraf vurub Qusar uçaştokunun Azərbaycanından ayrılıb Şimali Qafqaziya Cümhuriyyətinə yapışmaq arzusunda olduğunu bildirmişdir. Biz müttəhidülqövl [yekdilliklə] söz veririk ki, heç vaxt heç bir kəsi bu barədə vəkil etməmişik. Hərgah, bizim adımızdan birisi böylə bir hərəkətdə bulunmuşsa, saxtakarlıq etmişdir. Buna görə imza edirik: Balaqədəş Cəfər oğlu, Hacıqulu Əhməd oğlu, Kərim Teymur oğlu, Rəsul Baba oğlu, Polad Əlimurad oğlu, Xanbaba Ağası oğlu, Zeynal Xaspolad oğlu, Güləli Seyidəhməd oğlu, Ağakişi Kərimxan oğlu, Qayıb Xanşərif oğlu, Əmirxan Bədirxan oğlu, Lütəli Fətəli oğlu, Arzuman Şahbaz oğlu, Xanəli Nurəli oğlu, Baxış Molla Ağakişi oğlu, Osman Qədir oğlu, Həsənbəy Qəmbər oğlu, Həsənəli Mansur oğlu, Xanbaba Vəlixan oğlu, Abdulla Molla Xanməhəmməd oğlu, İsgəndər Döndər oğlu, Muradxan Əhmədxan oğlu, Əlimurad Əziz oğlu, Rəhimxan Kərimxan oğlu, Vəzirxan Duraxan oğlu, Hacı Osman Mustafa oğlu, Eyvaz oğlu, Məhəmməd Əmin Hacı Mənaf oğlu və Məhəmmədrəsul Hacıqurban oğlu.

Savadları olmadığına görə bunların əvəzindən xahişlərinə görə qol çəkdi Abdulla Molla Məhəmməd oğlu.

Kuzun, Həsənqala, Yuxarı Zixur, Avaran, Kivnəxudad və Aşağı Ləgər kəndlərinin kəndçiləri (imza və möhürlər)

Həmin priqovor Quba uyezdi upravlenniyasına [qəza idarəsinə] təqdim edilir.

*Əslində imza etdi:
Qusar uçaştokunun pristavı
poruçik Zaqıyev.
27 yanvar, Qusar.*

Müxtəlif xəbərlər

* Üç gün əqdəm [qabaq] Gəncə valisi həzrətləri buraya vürud edərək [gələrək] camaatı dəvətlə lazımevi-nəsayihdə bulundular [lazımlı nəsihətlər verdilər]. Camaat padvod (biyar) çoxluğundan şikayət etdilər. Vali həzrətləri heç bir işin əcirsiz [muzdsuz] olmadığını anladaraq məhəlləli [yerli] məmurlara bu xüsusa diqqət yetirmələrinə əmr etmiş. Təəssüf ki, vali həzrətləri həman əzimət edincə [gedən kimi] məmurlar zülümkarlığa başlamışlardır.

* Son həftələrdən bəri müttəsil [ara vermədən] yağmur və soyuq olduğundan və padvod (biyar) çoxluğundan ticarət kəsilməmişdir.

GÜRCÜSTANDA

Parlamanın bağlanması

Doqquz ay fəaliyyətdə bulunandan sonra Gürcüstan Parlamanı yanvarın 31-dən etibarən Məclisi-Müəssisan dəvətinə qədər müvəqqəti surətdə qapanır. Bu doqquz ayda Parlamanı idxal [daxil] edilmiş olan 243 ədəd qanun layihəsindən bu vaxtadək ancaq 162-nə baxılıb qəbul edilmişdir.

* Oblastnoy komitə [Vilayət komitəsi] tədricən fəaliyyətini artırır. Neçə vaxt keçdikdən sonra Batum ərzaq upravnıyının [idarəsinin] heyəti dəyişir, Maslovun mərifəti [vasitəçiliyi] ilə Tabaxadze, Dyakonov və doktor Radokini ərzaq upravnıyına təyin olunurlar.

* Paraxodlar işləməyə başlamışdır. Külli mal gətirilir. Mahal şurası zemstvo

idarəsi [yerli özünüidarə] təşkil etmək üçün hazırlıqlar görülür. Bu məqsədlə də şura bir komissiya təşkil etmişdir.

Rusiya Milli Şurası və gürcülər

Məlum olduğu üzrə bəzi yerlərdə baş qalxızdıqları kimi Soçidə dəxi bir dəstə ruslar yığışib bir Rusiya Milli Şurası təşkil etmək istəmişlərdir. Bu xüsusda baş tutmamış olan şura nümayəndələri Gürcü Parlamanı, Gürcü Hökuməti və Tiflisdə mövcud Rus Milli Şurasına bu məzmununda birer teleqraf göndərmişlərdir:

Soçidəki rusların 26 yanvara təyin edilən Milli Şura təşkili xüsusundakı yığıncaqları əqd edilmədi [baş tutmadı]. Zira bir dəstə gürcülər “yaşasın beynəlmilliyət” yazılı bayraqlarla gələrək şura nümayəndələrinin bir neçəsini döyüb və rus arvadları naminə olmanın həqarətimiz sözləri deyib məclisi dağıtmışlardır. Rusiya əhalisi bu təcavüzdən xeyli həyəcana düşmüşdür. Bu əhvalları sizə məlum edirik.

Müvəqqəti Soçi Şurası

Gürcüstan və Denikin

Gürcüstan Hökuməti ilə Denikin arasında siyasi münasibət və sülhcuyanə [sülhpərvər] əlaqə bərpa edilir. Gürcüstan nümayəndəsi Mdivani qəti surətdə sülh münasibəti bərpa etməkdən ötrü Yekaterinodara əzimet edəcəkdir [gedəcəkdir].

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir!
İşbu məktubumun qəzetəinizdə dərc olunmasını xahiş edirəm.

Birinci Zükur [oğlanlar] gimnaziyasının türk lisanı və şəriət müəllimi Mirzə Məsihinin əsgəri imamlığa təyin edilməsi əmrini ləğv edən Şeyxülislam cənablarına məzkur [adı çəkilən] gimnaziya müsəlman mütəəllimləri [tələbələri] tərəfindən təşəkküratımızı izhar edirəm. Bununla bərabər Mirzə Ələkbərlə Mirzə Məsihi cənablarının Birinci Zükur gimnaziyası kitabxanasına hər biri 100 manat ianə etdiklərinə dəxi izhari-təşəkkür etmişəm.

*Gimnaziya müsəlman mütəəllimləri
namından [adından]: Həmid
Məhəmmədzadə*

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düşən naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.
b-37

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrəyə-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor

Samuil İzrailoviç Kopeliovıç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Təcrübəli buxqalter

Üç ayın müddətində ən yeni italyan sistemasında türk və rus dillərində mükəmməl surətdə buxqalteriya öyrədirəm. Həkəza [həbelə] firmalarda buxqalteriya işlərini tənəzim etməyi qəbul edirəm. Ünvan: Krasnovodski caddə “Dvartsovi” mehmanxanasında nömrə 19.

2674

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Papiros, tütün fabrikası

Açılır bu tez zamanda papiros, tütün fabrikası Voronovski küçədə 26 nömrəli evdə. Kamali-ehtramla Ağazeynal Zeynalov.

2676

Yer axtarıram

Nazirəyə müdirlik yeri axtarıram. Xarici dillərə malikəm. Ünvan: Suraxanski və Tatarski 176 nömrəli evdə Rəcəbovun mənzili.

2675

Elan

Hökumət mətbəəsi

Ümum kitab-füruşlara [kitab satanlara] və mağaza sahiblərinə elan edir ki, həmin mətbəə tərəfindən təzə və köhnə üsul ilə türkcə və rusca **divar təqvimi** satışa qoyulmuşdur. Qiyməti 8 manatdır. Külli alıcılara 6 manat. Külli miqdarda mütəəllimlərə [şagirdlərə] məxsus əşya və dəftərlər dəxi satılır. Xahiş edənlər Birjavoy küçədə Skobelevin 17 nömrəli evində Hökumət mətbəəsinə yaxud

Kolyubakinski küçədə 37 nömrəli evdə “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsinə müraciət edə bilərlər.

24-7

Gəmiçilər Şurasının İttifaqı

Bütün gəmi sahiblərini yekşənbə [bazar] günü fevralın 9-unda gündüz saat 12-də “Qafqaz-Merkuri” cəmiyyətinin kantorasında və qe olacaq ümumi iclasa dəvət edir. İclasda şuranın məruzəsinə baxılacaqdır.

2678

Opera

Axşam tamaşası

Azərbaycan Hökumətinin teatrosunda Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşlarının müdiriyyəti

Cümə günü cəmədiyələvvəl ayının 6-sında 1337 sənəsi (fevralın 7-sində 1919 sənədə)

Hökumət teatrosunda müdiriyyətin aktyorları tərəfindən bu mövsümdə ikinci dəfə olaraq tənənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

Üzeyir bəy Hacıbəylinin yazmış olduğu məşhur

“Şah Abbas və Xurşidbanu”

operettası 6 pərdədə.

Bu tamaşa təzə artistlərin iştirakı ilə başa gəlib, qızlar və oğlanlar xoru və həm qoşun əhli olacaqdır.

Böyük musiqi orkestri Müslüm bəyin təhti-idarəsində [idarəsi altında].

Biletlər imdidən teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Müdir: Üzeyir bəy Hacıbəyli.

Müvəqqəti müdir:

Hacıbəyli Üzeyir bəy

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Sülh ətrafında:****Yunanıstanın iştahası**

səh. 102. “Yunanıstan, paytaxtı İstanbul olacaq (?) yeni beynəlmiləl bir dövlətlə qonşu olmaq istəyir.”: sual işarəsi qəzetdə getmişdir.

Qəzetələrdən:**Ukraynanın bolşeviklərə müharibə elanı**

səh. 102. “...müharibə halı olduğunu təsdiq edir.”: qəzetdə “halı” yerinə “malı” getmişdir.

Azərbaycan paytaxtı VII

səh. 105. “işlupka” (rusca: шлюпка): göyərtəsiz gəmi.

“...Hacitərxan voyevodası Musin-Puşkinə...”: burada bir qarışıqlıq olmuşdur; güman ki, söhbət Matvey Stepanoviç Puşkindən gedir.

Puşkin, Matvey Stepanoviç (1630-1706): dvoryan; müxtəlif yerlərdə namestnik və voyevoda olmuşdur.

“Şamxal”: Dağıstan hakimlərinin titulu idi. İndiki Dağıstan ərazisində feodal dövləti olan Tarki Şamxallığı 1867-ci ildə ləğv edilmişdir.

“Qaytaq xanı”: Qaytaq xanlığı indiki Dağıstan ərazisində feodal dövləti olmuşdur. 1820-ci ildə ləğv edilmişdir.

“Sisianov”: qəzetdə “Çiçyanof” kimi getmişdir.

səh. 106. “Ey Xuda, ya məra bekoş, ya ura!”: (farsca) “Ey Tanrı, ya məni öldür, ya onu!”

səh. 107. Sion kilsəsi: Tiflisdə qədim kilsə.

“Bildiyimiz Sisianov fontanı...”: Sisianovun öldürüldüyü yerdə, şəhərin erməni sakinlərindən birinin təşəbbüsü ilə 1846-cı ildə xatirə abidəsi ucaldılmış, daha sonra abidənin ətrafında fontan düzəldilmişdir. Sovet hakimiyyəti illərində bu abidə sökülmüşdür.

Əczaxanaların milliləşmək tədbiri

səh. 107. “nüsxəbənd”: əzcaçı, dərman hazırlayan.

Ərzaq işləri

səh. 111. “...yarım girvənkə çay əvəzinə adam başına yarım çetvert...”: girvənkə 400 qrama, çetvert (yaxud çətvər) isə 100 qrama bərabər ağırlıq ölçüsüdür.

Azərbaycanda:**Müxtəlif xəbərlər**

səh. 113. “biyar”: məcburi və müftə gördürülən iş, mükəlləfiyyət.

Bazar, 9 fevral 1919-cu il, nömrə 109

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 8 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 9 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

SÜNI BÖHRAN

“İttihad” firqəsinin bezdən başlayaraq mütləqə hökuməti düşürmək qəsdilə ortaya atdığı “sorgu” Parlaman firqələrinin əhvali-hazirə haqqındakı nöqtəyi-nəzərlərini, dövlət məsələsində kimlərin hissiyyət və nəzəriyyət ilə, kimlərin əməliyyət və mühakimə ilə hərəkət eyelədiyini göstərdi.

Qara bəyin firqəsi: “Gediniz, siz məmləkəti idarə edəmməzsiz” - deyirdi. Buradan təbii olaraq bir nəticə çıxarırdı: “Siz gediniz, biz gələlim”.

Buna qarşı sosialistlər: “Əvət, söylənən sözlər həpsi doğrudur” – deyirdilər. Fəqət hökumət getməsin, yerində qalsın. Çünki Qara bəyin hökuməti Fətəli xanından yaxşı olacağı onlarca bəlli deyildir. Çünki “keçəl Həsən, Həsən keçəl ikisi də birdir”.

Buradan nəticə – “Parlaman özü demokratik deyildir.” Sözü sosialist mənası ilə anlasaq deməliyiz ki, “sosialist deyildir”. Bunun üçün də gözləməlidir ki, Məclisi-Müəssisan gəlsin. O vaxta qədər bu Parlaman bir Təhqiqat Komisyonu seçsin, bu komisyondan əlavə bir də “Ali Tribunal” təşkil eyeləsin.

Bu təklifi edən əfəndilərə sormalıdır:

– Nasıl olur ki, demokratik olmayan bir Parlamanın hökuməti işə yaramır da, həman Parlamanın seçdiyi komisyon “mələk” çıxır?

Burada bir məntiqsizlik vardır. Bu məntiqsizliyi sosialist əfəndilər bütün firqələrə qəbul etdirmək istəyirlər.

Həqiqətbin [doğruluq görən] bir firqə isə heç bir zaman göydə uçmağa öyrənəmməz. Bütün siyasətində zaman və məkan daxilində, görülə biləcək işlər daxilində fikir eyelər və bu fikirlər üzərinə hərəkətdə bulunmağı məsləhət görər. Bu nöqtəyi-nəzərdən olaraq “Müsavat” firqəsi hökuməti nə düşürəmməz, nə də gevşətməz [laxlatmaz] idi. Madam ki, digər bir hökuməti və yaxud komisyonu yenə bu Parlaman seçəcək, o halda ya etimad və yaxud ədəmi-etimaddan [etimsizlikdən] bəhs etmək olar. “İttihad” birincini, “Müsavat” da ikincini ixtiyar eyelədi [seçdi]. Sosialistlər isə üçüncü, qaribə bir şəkil təklif etdilər.

Təbii idi ki, məmləkətin mənafeyini bir taqım basmaqəlib kəlmələrdən deyil, həqiqi qüvvətlərin tənəsübündən və bu nisbətlərin ülfətindən hasil olma təbii bir nəzəriyyədən bəkləmək lazım idi.